

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
ВІДКРИТОГО МІЖНАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

_____ Н.О. Рябокінь

«29» січня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ТА
АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ В
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ**

Виконала:

здобувачка вищої освіти

спеціальності 035 «Філологія (переклад)»

Мохаммед Алла Юрїївна

Керівник:

Рябокінь Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент, завідувач кафедри філології

та соціально-гуманітарних дисциплін

Полтава - 2024

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

Освітній рівень: *магістр*

Галузь знань: 03 Гуманітарні дисципліни

Спеціальність: 035 Філологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
філології та соціально-гуманітарних
дисциплін

Наталія РЯБОКІНЬ

_____ (підпис)

“01” вересня 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗДОБУВАЧЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Мохаммед Аллі Юрївнї

Тема роботи **«Порівняльний аналіз особливостей відтворення німецькомовного та англomовного художнього дискурсу в українських перекладах»**

керівник роботи Рябокiнь Н.О., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін

затверджені наказом по інституту від “___” _____ 2023 року № ___

2. Строк подання здобувачем освіти роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Виконавці
1.	Забезпечення здобувачів освіти методичними рекомендаціями по виконанню роботи	На початку навчання	Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
2.	Вивчення напрямків дослідження	За графіком	Здобувач освіти
3.	Складання плану роботи та підготовки індивідуального завдання роботи	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
4.	Аналіз літератури за проблемою. Робота над теоретичною та практичною частиною дослідження	За графіком	Здобувач освіти
5.	Підготовка наукових тез з теми, що досліджувалась	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
6.	Подання на кафедру закінченої роботи, включаючи електронну версію (з метою перевірки її на плагіат)	До передзахисту	Наук. керів. Здобувач освіти
7.	Підготовка письмового відгуку на роботу	До передзахисту	Наук. керів.
8.	Проведення попереднього захисту робіт	За графіком	Комісія
9.	Прийняття рішення про допуск роботи до захисту	За графіком	Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
10.	Зовнішнє рецензування	До передзахисту	Наук. керівнк
11.	Направлення робіт з рецензією до екзаменаційної комісії (ЕК) для захисту	За графіком	Кафедра філології та соціально-гуманітарних дисциплін
12.	Захист роботи	За графіком	Комісія

Здобувач освіти _____
 (підпис) (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи _____
 (підпис) (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ	10
1.1. Особливості перекладу художнього тексту	10
1.2. Особливості перекладу стилістичних прийомів у художньому тексті	19
1.3. Специфіка індивідуального стилю німецькомовного письменника Ф. Кафки, роль авторського художнього досвіду у світовій літературі ХХ століття	24
Висновок до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОВЕЛИ ФРАНЦА КАФКИ "ПЕРЕТВОРЕННЯ"	32
2.1. Аналіз стилістичних засобів художнього тексту на прикладі оповідання Ф. Кафки "Die Verwandlung" / "Перетворення"	32
2.2. Особливості перекладу стилістичних прийомів у тексті новели Ф. Кафки "Die Verwandlung" / "The Metamorphosis" з німецької та англійської мов українською у зіставному аспекті	41
Висновок до розділу 2	50
Висновки	53
Список використаних джерел	56

ВСТУП

Випускна кваліфікаційна робота присвячена аналізу особливостей відтворення англomовного поетичного дискурсу в українських перекладах на матеріалі твору Франца Кафки "Перетворення" з англійської та з німецької на українську мову.

Відповідно до сучасної теорії перекладу, метою перекладу є встановлення максимально близьких відносин між вихідним і перекладеним текстом. Перекладач може або в точності повторити оригінал, або, створити в процесі перекладу власну інтерпретацію цього тексту, що має аналогічне емоційне навантаження. Під час передання порівнянь, уособлень, метафор та інших стилістичних прийомів перекладачеві слід вирішити: залишити образ, що лежить в їхній основі, знайти еквівалент мовою перекладу або його замінити. Причиною заміни можуть бути особливості вживання, поєднання та використання слів мовою перекладу. Вивчення цієї проблеми потягне за собою конкретні рекомендації з питання використання лексико-семантичних і лексико-стилістичних трансформацій під час перекладу англomовної та німецькомовної художньої літератури.

Аналіз досліджень. Теоретичною базою цього дослідження є роботи дослідників із питань теорії перекладу (Л. Білозерська, Т. Гальчак, Л. Дайненко, О. Кальниченко, В. Карабан, Т. Кияк, І. Корунець, В. Коптілов, А.Мамрак, О. Чередниченко, С. Швачко, Vijay, Bradford, Brownlie, Catford, Gates, Katan David, Snell-Hornby та ін.), стилістики англійської та української мов (О. Дубенко, П. Дудик, В. Жуковська, Л. Єфімов, Wales Katie), теорії і практики художнього перекладу (Е. Балюта, Л. Клименко, Т. Козак, О. Линтвар, О. Логвиненко, Н. Негрич, І. Паровяк, М. Педан, О. Приймачок, Я. Уманець, Т. Чайковська, М. Шемуда, С. Шулік), специфіки мови і ментальності в картині світу (Р. Березіна, Т. Гальчак, Т. Єщенко, М. Крупа, Л. Лисиченко, О. Селіванова).

Актуальність дослідження цієї випускної кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що вона зачіпає питання про необхідність вивчення особливостей різних прийомів та способів перекладу іншомовного художнього дискурсу на українську мову в аспекті відтворення єдиного ефекту оригіналу і перекладу.

Теоретична значущість даного дослідження полягає у виявленні особливостей перекладу стилістичних засобів у художньому тексті досліджуваного оповідання з англійської та німецької на українську, а також з німецької мови на англійську та українську. Отримані в результаті зіставного аналізу перекладацькі тексти дають змогу оцінити майстерність перекладачів, пізнати мовні тонкощі перекладу та співвіднести результати дослідженого матеріалу із загальними теоретичними положеннями.

Матеріалом дослідження практичної частини кваліфікаційної роботи є текст оригіналу твору F. Kafka "Die Verwandlung". Kafka "Die Verwandlung" [Kafka], текст перекладу новели англійською мовою F. Kafka "The Metamorphosis" [Muir] і текст перекладу українською мовою Ф.Кафка "Перевтілення" [Анна Савченко].

Вибір теми зумовлений особливою необхідністю вивчати переклад творів жанру "фентезі", а також стиль конкретного автора. Наше дослідження забезпечує детальний підхід до розгляду особливостей трансформацій стилістичних засобів під час перекладу твору Ф. Кафки. При цьому враховується своєрідний авторський стиль, його багатий світогляд та естетичні погляди, характерні для того часу. Також підходимо до вивчення цієї проблеми з позиції порівняльно-типологічного та порівняльно-історичного мовознавства. Подібні дослідження сприятимуть підвищенню якості перекладу художнього тексту у зв'язку з підвищеним інтересом широкого кола спеціалістів і вчених у цій галузі.

Об'єктом дослідження виступають лексико-стилістичні особливості мови у творі "Перетворення" Ф. Кафки.

Предметом дослідження цієї роботи є прийоми перекладу стилістичних засобів з німецької та англійської мови на українську мову.

Основною **метою** цієї роботи є виявлення специфіки перекладу стилістичних прийомів автора з англійської та німецької на українську мову.

Для реалізації цієї мети було поставлено такі **завдання**:

- визначити поняття художнього перекладу як особливого виду перекладацької діяльності та проблеми перекладу художнього тексту;
- розглянути та виявити особливості перекладу стилістичних прийомів у художньому тексті;
- узагальнити специфіку індивідуального стилю німецькомовного письменника Ф. Кафки, визначити роль авторського художнього досвіду у світовій літературі ХХ століття;
- проаналізувати текст новели Ф.Кафки "Перетворення" мовою оригіналу, виявити специфіку його стилістичних засобів;
- виявити особливості перекладу стилістичних прийомів у тексті новели Ф. Кафки "Die Verwandlung" / "The Metamorphosis" з німецької та англійської мов українською у зіставному аспекті.

Достовірність результатів дослідження та обґрунтованість теоретичних положень забезпечується застосуванням **методів** дослідження:

- контекстуального аналізу;
- лінгвостилістичного опису (характеристика лінгвістичних і стилістичних особливостей роману);
- зіставного лінгвістичного аналізу оригіналу та перекладу;
- виявлення смислових і коннотативних відповідностей.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше було проведено аналіз перекладу стилістичних засобів у творі німецькомовного автора Ф. Кафки "Перетворення" з мови оригіналу на українську та з англійської на українську мову, із урахуванням авторського перекладу в зіставному аспекті.

Практична значущість роботи полягає в можливості використання результатів дослідження на практичних заняттях і лекційних курсах із перекладознавства, літературознавства, лексикології, стилістики, мовознавства, а також інших спецкурсів під час підготовки перекладачів і спеціалістів зі знанням першої та другої іноземної мов. Отримані результати також можуть бути застосовані під час складання практичних посібників для перекладачів і словників різної спрямованості.

Апробація роботи. Результати дослідження були апробовані на науково-практичних конференціях науковців, студентів і молодих учених різного рівня, зокрема статті, доповіді і тези: **Peculiarities of translation of rhymed and non-rhymed poetry.** Сучасні питання філології: теоретична та прикладна лінгвістика: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 9 грудня 2022 року / Полтавський інститут економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Полтава: ПШП, 2022. С.154-156., та **Проблеми перекладу німецькомовних та англomовних термінів на українську мову.** Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу : Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 травня 2023 р. / Полт. ін-т економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» ; ред. колег.: Н. Мякушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава: ПШП, 2023. С. 407-409.

Структура кваліфікаційної роботи відображає основні етапи здійсненого дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовують актуальність дослідження, формулюють мету й основні завдання роботи, розкривають її практичну значущість.

У першому розділі дослідження "Загальні поняття та проблематика художнього перекладу" дається визначення поняття художнього перекладу як особливого виду перекладацької діяльності та вивчається проблематика

перекладу художнього дискурсу, розглядаються особливості перекладу стилістичних прийомів у художньому тексті та узагальнюються особливості індивідуального стилю Ф. Кафки, визначають роль його художнього досвіду у світовій літературі ХХ століття.

У другому розділі нашої роботи "Особливості перекладу новели Франца Кафки "Перевтілення" аналізуємо текст новели Ф.Кафки "Перевтілення" мовою оригіналу, виявляємо специфіку її стилістичних засобів, проводимо зіставний аналіз перекладу стилістичних прийомів з англійського тексту та з тексту оригіналу українською мовою.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Особливості перекладу художнього тексту

Переклад художніх творів – це переклад художніх творів романів, есе, коротких оповідань, комедій, народних казок, творів критики, наукової фантастики тощо. Головною проблемою художнього перекладу є передача унікального авторського стилю, естетики, багатства мовних засобів, які впливають на атмосферу і настрій, закладені в тексті. Якість художнього перекладу вимірюється поняттями адекватності та еквівалентності. Цей тип перекладу є літературною творчістю, де текст з однієї мови відтворюється в іншій.

Під час перекладу художніх творів багато перекладачів стикаються з безліччю труднощів. Якщо мови перекладу та вихідного тексту належать до різних культурних груп, то перша проблема, з якою стикається перекладач, полягає в пошуку термінів мовою перекладу, які точніше змогли б передати значення слова. Основна мета під час перекладу художнього тексту полягає в досягненні певного естетичного впливу, створенні художнього образу або будь-якій іншій меті, яку може переслідувати автор [Ревуцька].

На думку І.В. Корунця: "Переклад як термін і поняття має полісемантичну природу, його загальне і найбільш загальне значення здебільшого пов'язане з дією або процесом передачі/вираженням значення/змісту слова, групи слів, речення або уривка (більшого тексту) мови оригіналу мовою перекладу або з результатом процесу/дії передачі/вираження" [Корунець, с. 10].

Не менш неоднозначним є і термін "інтерпретація", який є синонімом терміну "переклад" і використовується для позначення способу або манери усного викладу ідеї твору в перекладі (а також його естетичного, релігійного,

політичного, прагматичного підґрунтя та інших якісних характеристик твору, що перекладається). Це можуть бути художні, жанрові та стилістичні особливості, передані перекладачем у свій особливий спосіб, який дещо відрізняється від авторського. Річ у тім, що "усний переклад", на відміну від "письмового", допускає дещо більшу свободу перекладача у трактуванні (принаймні в певних місцях чи випадках) предмета перекладу. Звідси – існування вільних переспівів (переспівів) та вільних адаптацій (перелицювань), які справедливо прирівнюються до нових творів (якщо вони мають високу художню цінність).

Отже, "інтерпретація" може позначати, крім усного способу перекладу, ще й своєрідний, властивий лише майстрові пера і характерний для нього, а також єдиний спосіб подачі прозового чи поетичного твору в перекладі. ("Інтерпретація" може також означати стиль певного перекладача та його спосіб представлення певного літературного твору) [Там само, с. 11].

Перекладом художніх текстів є створення іншомовної подоби художнього твору, тобто, по суті своїй, він є варіацією оригіналу мовою, що перекладається. Поняття інтерпретації розкривається по-різному і використовується в логіці, повсякденному мовленні, а також у художній комунікації. Інтерпретацію визначають як розкриття смислу вихідного тексту та його роз'яснення.

Перед художнім перекладом стоять ті ж самі завдання, що і перед будь-яким іншим перекладом. Мета, як відомо, визначає якість перекладу, під час перекладу художніх текстів виділяють три основні цілі:

1) передача творчої манери автора і його індивідуального стилю, знайомство читача перекладу з творчістю письменника. При постановці цієї мети головне завдання перекладача зводиться до спроби відтворити "атмосферу" оригіналу і те саме художнє враження;

2) передача своєрідності культури, відображеної в тексті, знайомство читача з особливостями цієї культури. Під час постановки другої мети, перед

перекладачем стоїть завдання зробити текст максимально відповідним до оригіналу, пояснити всі реалії та передати особливості культури, яких торкнувся автор твору;

3) знайомство читача зі змістом книги [Линтвар].

У сучасній перекладацькій діяльності зустрічаються різні за стилем тексти-оригінали. Під час перекладу тексту недостатньо володіти великим словниковим запасом, хоча й це відіграє вагомую роль. Важливо вміти розпізнати експресію в тексті, що перекладається, однак, відчуті й передати дійсність, яку описує автор іншою мовою, вкрай непросто. Перекладач має вміти передавати загальний зміст, стиль, почуття і переживання автора. Використання стилістичних прийомів під час перекладу надає більшій виразності тексту.

Переклад стилістичних прийомів, таких як: фразеологізм, метафора, епітет, уособлення змушує перекладачів вдумливо добирати еквіваленти мовою, на яку перекладається. Під час перекладу експресії навіть досвідченим перекладачам доводиться стикатися з труднощами.

Проблема передачі стилістичних прийомів мови під час перекладу залишається одним із найцікавіших аспектів у теорії перекладу. Даний аспект недостатньо опрацьований і продовжує привертати увагу дослідників-теоретиків і вчених-лінгвістів практиків. Основним аспектом у вивченні особливостей перекладу стилістичних прийомів іншою мовою є адекватність передачі та відтворення стилістичного ефекту оригіналу. Але, для початку, слід визначитися з поняттям дефініції "переклад".

Переклад – це складне багатогранне явище, окремі аспекти якого можуть бути предметом дослідження різних наук. Переклад являє психологічні, культурні, літературознавчі, етнографічні та інші аспекти людської діяльності й об'єднує в собі історію перекладацької діяльності в тій чи іншій країні. Так, багато фахівців-лінгвістів, залежно від предмета дослідження, виокремлюють такі аспекти:

– психологічне перекладознавство (психологію перекладу);

– літературне перекладознавство (теорію художнього або літературного перекладу);

– етнографічне перекладознавство;

– історичне перекладознавство" [Кальниченко] і т. д.

Окремі аспекти перекладознавства значно доповнюють один одного, прагнучи до всебічного опису перекладацької діяльності.

Л. Клименко зіставляє мистецтво перекладу з військовим мистецтвом. Він представляє стилістичні вимоги твору, як стратегічні проблеми. Як приклад можна розглянути слово "поет". В українській мові це поняття має безліч різновидів, відтінків, синонімів: **ПОЕ́Т**, а, чол.

1. Автор літературних віршованих, прозових і драматичних поетичних творів. // Автор віршованих поетичних творів.
// Художник будь-якого виду мистецтва, твори якого відзначаються поетичністю. // Той, хто оспівує, прославляє що-небудь; співець.

2. Той, хто поетично сприймає дійсність, поетично ставиться до навколишнього світу [Словник української мови, С. 764].

Під час перекладу художнього тексту перекладачеві необхідно вирішити, який синонім найбільше підійде, для цього йому необхідно звернутися до стилістичного ладу і стилістичних особливостей усього оригінального твору. Таким чином у фахівця з'являється чудова можливість відбору стилістичних, риторичних фігур і тропів. Вибравши синонім, що має максимально близьку за значенням стилістичну відповідність, буде для перекладача тим остаточним критерієм, що допоможе йому у відборі необхідної лексики, граматичних форм і структур речень.

Професійний перекладач користується способами передачі деяких стилістичних прийомів, використаних в оригіналі для того, щоб надати тексту більшої яскравості та виразності. Перед перекладачами існує така дилема: або спробувати зробити прямий переклад стилістичного прийому з мови оригіналу, або, якщо перше є неможливим, створити в перекладі власний стилістичний прийом, що має аналогічний емоційний та художній

ефект. Такий принцип є принципом стилістичної компенсації. Т. Чайковська зауважує, що не метафору треба передавати метафорою, порівняння – порівнянням, а посмішку – посмішкою, сльозу – сльозою тощо. Таким чином, перекладачам необхідно пам'ятати про те, що передача функції стилістичних засобів набагато важливіша, ніж передача форми. Якщо передача стилістичного прийому на текст, що перекладається, неможлива, то створення іншого, схожого стилістичного прийому під час перекладу в іншій частині тексту, компенсує опущення [Чайковська, С. 25].

Якщо у перекладача-початківця бракує досвіду порівняння різних перекладів або порівняння перекладу з оригінальним текстом, то його ставлення до деяких текстів однозначне: його можуть спантеличити численні дієприкметникові звороти, всілякі метафори та фразеологізми. Це може перешкодити перекладачеві зробити адекватний переклад. Проте існує інша крайність: зникає автор. Текст, що перекладається, стає творінням самого перекладача, де він забарвлює текст своїми переживаннями, думками і почуттями [Там само]. У цьому немає жодної злої мети, як немає її і в першому варіанті. Занадто багато додавань від перекладача залишають автора оригінальної ідеї на задньому плані. Якщо в перекладі щось не так, то провина лежить на перекладачеві, бо саме він відповідає за стилістичні аспекти тексту.

Бажання багатьох перекладачів зробити текст "легким для читання", на жаль, на практиці призводить до неякісної "перекладацької мови". Чи можна зберегти стилістичні особливості оригіналу в перекладі? Якщо переклад буде негарним, кострубатим, дивним, то текст для читачів буде здаватися не якісним, а перекладач – недосвідченим. Доля перекладу та репутація перекладача залежать здебільшого саме від реакції та думок більшості читачів. Емоції від прочитаного твору можуть бути як позитивними, так і негативними. Таким чином, можна сказати, що передати стиль автора та особливості оригінального тексту не завжди є можливим. Переклад не має сенсу поза спільнотою читачів, які можуть його прочитати, оцінити,

скористатись ним, але через очікування та вимоги спільноти читачів від перекладача стосовно стилістики та лексики перекладу – перекладач змушений знову і знову порушувати авторський задум, оригінальну ідею.

Для здійснення якісного конкуренто спроможного перекладу перекладач повинен розуміти, що процес перекладу спрямований не просто на текст як фактуальний, тобто позбавлений внутрішньої оформленості, зміст, а мовою, яка є результатом інформаційної переробки фактуального змісту тексту, є вираженням багаторазово осмисленого змісту. Іншими словами, мета перекладача полягає в тому, щоб перекласти не тільки фактичний зміст тексту, а його зміст і те, як це виражається в тексті. Таким чином, коли перекладач приступає до перекладу, йому необхідно з'ясувати через мову тексту глобальні речі – у якому мовленнєвому жанрі виконано текст і в якому функціональному стилі він існує. Оцінювально-сміслові відтінки тексту і специфіку його мови визначає не фактуальний зміст, а мовленнєвий жанр і функціональний стиль, що пронизують фактуальний зміст зсередини. Мова тексту постає перед перекладачем не як конгломерат окремих мовних елементів, а як цілісний образ мови тексту, і окремі мовні труднощі слід розв'язувати в межах конкретного тексту [Шулік, С. 141-142].

Під час перекладу стилістичних засобів, перекладач може зіткнутися з деякими проблемами через різні культурні та національні особливості у використанні стилістичних систем. Лінгвісти наголошують, що в перекладеному тексті необхідно зберегти образ оригіналу, передусім перекладач має прагнути відтворити функцію прийому, а не сам прийом [Там само].

Під час передачі стилістичних фігур мови, таких як порівняння, метафора, прислів'я, фразеологізми – перекладачеві щоразу треба вирішувати: зробити прямий переклад стилістичних засобів або замінити його. Причиною заміни можуть бути особливості слововживання, сполучуваність слів в різних мовах.

Стилістичний аспект перекладу, залишається невід'ємною частиною під час перекладу художніх текстів, саме стилістичні фігури допомагають виразно і максимально точно передати ідею оригінального тексту. Добре підібрані еквіваленти стилістичних засобів, їхня заміна чи компенсація, при цьому не втрачаючи стиль автора оригінального тексту, показують усю майстерність перекладача. Саме від перекладача залежить якість перекладеного тексту. Експресія при перекладі надає більшої виразності вихідному тексту. Цілком логічно, що для літературознавців, мовознавців, культурологів і філософів головні та найцікавіші проблеми пов'язані з художнім перекладом, перекладом художнього мовлення. До засобів вираження експресії належать: метафора, метонімія, порівняння, алюзії, цитати, крилаті вирази, прислів'я та приказки. Перекладач точним чином може передати зміст тексту, не використовуючи стилістичні прийоми, у цьому не буде жодної помилки, але в цьому разі текст втратить свою виразність і стиль автора оригінального тексту.

Правильна передача стилістичних прийомів під час перекладу художньої літератури – є одним із найважливіших завдань, на що варто звернути особливу увагу. Існують певні стилістичні вимоги, яким має відповідати переклад, це нормативні правила, що характеризують тексти аналогічного типу в мові перекладу. До цих вимог можна віднести:

1. Сміслова відповідність. Залежно від стилю та напряму перекладу перекладач повинен завжди прагнути до того, щоб перекладений текст повноцінно передав зміст оригінального тексту. Сміслова відповідність містить у собі стилістичну точність, адекватність і повноту.

2. Грамотність. Основна вимога полягає в тому, щоб текст відповідав загальним нормам української та іноземних мов. Як правило, передбачається відсутність стилістичних, граматичних і орфографічних помилок.

3. Лексична та стилістична відповідність. Передбачається правильний підбір еквівалентів термінів оригіналу, пошук аналогів скорочень і аббревіатур, коректна транслітерація. Загальний стиль

перекладеного тексту і стиль оригіналу не повинні відрізнятися. Для технічних перекладів характерна точність фраз, відсутність емоційно-забарвлених слів, побудова простих речень, безособовість.

Для того щоб мовлення відповідало основним стилістичним вимогам, було виразним, точним, стилістично вмотивованим, а засоби, які в ньому використовуються, були б найдоцільнішими для вираження даного змісту та доречними в даному контексті, перекладач повинен оволодіти стилістичними ресурсами мови, знати її стилістичні норми.

Переклад, як усний, так і письмовий – доволі кропіткий, складний і багатогранний процес. Перекладачеві не достатньо просто перекласти слова, для якісного перекладу йому необхідно перекласти ту дійсність, що описує автор. Адже, "Перекладач – це читач, тлумач і творець одночасно" [Біджай Кумар Даш].

Проблема повноцінної передачі авторського стилю полягає в правильній передачі сенсу оригінального тексту. Як зазначав Ентоні Берджес – англійський письменник і композитор, автор відомого роману «Механічний апельсин»: "Переклад – це справа не тільки слів: це справа зробити зрозумілою культуру загалом" [Берджес].

Різна культура, традиції, погляди на життя та рівні життя носіїв різних мов можуть різко відрізнятися. Особливо під час перекладу художніх текстів, що несе в собі ту саму культуру, перекладачеві необхідно правильно витлумачити текст оригінального тексту на перекладений, і навпаки. За якість перекладу відповідальний тільки перекладач, адже для початку йому необхідно зануритися головою в нову культуру, в думки автора оригінального тексту, і відчувати дійсність так, як відчуває він. Проте впевненість перекладача у своїх можливостях не повинна перетворюватися на самовпевненість, а наявні знання – на застиглу догму, що припинила свій розвиток. Важливо пам'ятати: переклад – це передусім важка, кропітка, відповідальна робота, що вимагає не тільки різнобічних знань і творчого ставлення, а й, перш за все, величезного бажання якомога виразніше

передати задум автора. Не варто забувати про те, що передати і сенс, і стиль автора, водночас зберігати структуру речення під час перекладу фактично неможливо. Перекладач лише вникає в суть оригінального тексту, і максимально близьким до оригінального стилю намагається відтворити сукупність прийомів мовою, що перекладається. Переклад у цьому випадку є варіацією ідеї іншою мовою.

1.2. Особливості перекладу стилістичних прийомів у художньому тексті

Проблема визначення поняття "текст" у сучасних лінгвістичних дослідженнях посідає важливе місце. Поява окремої галузі мовознавства – когнітивної лінгвістики – позначилася на інтерпретації наукових понять і визначень, дала поштовх до досліджень тексту з погляду теорії когніції та номінації, з позиції мовної картини світу автора та читача.

Важливою проблемою лінгвістики також є проблема збереження автентичності тексту під час перекладу. Різниця мовних картин світу автора та письменника за умови їхньої належності до різних мовних родин має бути максимально згладжена шляхом перекладу не лише найменувань, реалій, а й створення особливої емоційно-експресивного забарвлення тексту згідно з авторською позицією [Селіванова].

Метою створення художнього тексту вважається об'єктивізація задуму автора, передача інформації про світ загалом і особистість зокрема, передача авторського бачення контексту, історичних обставин тощо. У літературному (художньому творі) автор через вербалізацію власної мовної картини світу демонструє свою свідомість іншим людям через мовлення персонажів та образ автора.

Перероблений авторським задумом світ сприймається читачем через призму образів. Будь-який твір мистецтва (зокрема, літератури) впливає на раціональний та емоційний бік читача, адже текст, крім своєї семантичної спрямованості, має художньо-естетичне навантаження.

Якісні властивості видів тексту формуються проявом у тексті особистих специфік манери автора. Авторська особливість розкривається в інтерпретувальних планах слова, у його мовно-стилістичному оформленні.

Ця проблема актуальна і принципова для текстів специфічного мовленнєвого і композиційного оформлення, текстів з великою кількістю емоційно-експресивних компонентів.

Авторська особливість досить відчутна в художніх текстах як на рівні прояву авторської свідомості, її морально-етичних критеріїв, так і на рівні письменницької форми й ідіостилю.

У процесі перекладу відбувається не перетворення вихідного тексту на текст мовою перекладу, а перетворення (трансформація або деформація) віртуального об'єкта, якоїсь ідеальної сутності, якою є уявлення перекладача про систему смислів повідомлення, закодованого в початковому тексті, на більш-менш близьку, не тотожну систему смислів, одягнену в матеріальну форму мови перекладу. Саме ця система смислів, укладена у формах вихідного тексту й усвідомлена перекладачем, і є предметом трансформації.

Під час перекладу літературного тексту перекладач дублює стилістичний прийом, який використовується в мові-оригіналі, або формує власний стилістичний прийом, що має подібні функції та засоби їх вербалізації. До певної міри це дає певну свободу перекладачеві як фахівцеві: за відсутності еквівалента мовою, що перекладається, перекладач може опустити стилістичний прийом, використаний в оригіналі або передати їх через побудову граматичної структури речення певним чином.

У перекладацькій практиці прийняті наступні оцінювальні параметри передачі засобів мовної виразності: виклад семантики тексту засобами мовної виразності мови-перекладу; вираження емоційно-експресивного забарвлення тексту; адекватність передачі експресивної інформації; адекватність передачі естетичної інформації [Козак, с.22].

Охарактеризуємо кілька загальноживаних методів перекладу засобів мовленнєвої виразності та фігур мови:

– передача словосполучення або слова шляхом подання повного еквівалента зі структурою, лексикою і характером стилістичного засобу, конотацією тощо. Прикладами можуть слугувати такі вирази, як "love is blind" / "любов сліпа". Цей спосіб не підходить під час перекладу фразеологізмів, прислів'їв або стійких словосполучень, але є переважним,

тому що в цьому разі добираються еквіваленти стилістичних засобів іншою мовою, які за структурою також ідентичні;

– передача словосполучення або слова шляхом подання відносно схожого з мовою-оригіналом за семантичними та стилістичними функціями еквівалента. Прикладом може слугувати вираз на кшталт "to kill two birds with one stone" – "вбивати двох зайців одним пострілом" [Там само]. У цьому прикладі здійснено заміну іменника "птиця" на "заєць", незважаючи на те, що вони не ідентичні, читачі перекладеного тексту повністю зрозуміють зміст, адже різними мовами такі стилістичні засоби, як фразеологізми, різняться, але мають те саме смислове навантаження;

– калькування (дослівний або буквальний переклад) – це прийом перекладу нових слів (термінів), коли відповідником простого чи (частіше) складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається, як правило, перший за порядком відповідник у словнику. Перекладач українською мовою Н.В. Любчук використовує калькування при перекладі : „*Wie, um einen Punkt unter diesen unverrückbaren Entschluß zu setzen, wie das Amen in der Kirche, halt plötzlich ein Schuß durch den Wald*”(с.188). «І неначе крапка, поставлена безповоротним рішенням, неначе Амін в церкві, по лісу густою луною раптом покотився постріл». *Ein blauer Brief* (Fallada, s.79) – лист неприємного змісту. Н.В.Любчук перекладає як «лист про звільнення зі служби». *У on Stadt zu Stadt* постійний рух.

Калькування дає можливість донести до українського читача живий образ німецького фразеологізму, що неможливо при використанні вільного необразного словосполучення, що є українським поясненням значення німецького фразеологізму.

Під час перекладу стилістичних прийомів, у даному випадку фразеологізму, шляхом калькування перекладачеві потрібно бути впевненим у тому, що читач зможе сприйняти сенс повноцінно;

– передача словосполучення або слова шляхом підбору варіанту відповідності. У цьому разі під час перекладу підбирається найближчий за

значенням еквівалент стилістичного засобу мовою, що перекладається. Наприклад, переклад стійкого виразу: " to take the cake" - "виграти приз" [Козак]. Перекладачі рідко вдаються до описового перекладу стилістичних прийомів, оскільки втрачається його лексична особливість. Однак спосіб застосовується в науково-технічних текстах, коли стійкі словосполучення можна перекласти тільки перекладом значення фразеологізму. У цьому випадку не зберігається образність перекладу, але точно передається лексичне значення, наприклад, "plain as a pikestaff" – "простий, як щучий посох" [Там само].

Відмінність світогляду, традицій, переконань різних культур також враховується під час перекладу. Найчастіше переклад стилістичних засобів іншою мовою викликає труднощі у перекладача, оскільки знайти точний еквівалент практично неможливо, у кожній мові стилістичні прийоми набувають нових відтінків. Для адекватного та якісного передання виразних засобів перекладачеві необхідно зануритися в іншу культуру, і насамперед прагнути передати сенс, а не структуру.

Для того щоб переклад чітко відповідав нормам українськомовного тексту, перекладачеві необхідно адаптувати оригінал за допомогою лексико-стилістичних трансформацій [Приймачок, С. 120]. Під стилістичними трансформаціями маються на увазі перетворення стилю тексту у сфері вираження образної, емоційно-експресивної, стилістичної та культурологічної інформації з метою відтворення в перекладі того самого ефекту, але іншими мовними засобами. Традиційно виділяють три види стилістичних трансформацій, до яких належать такі прийоми перекладу [Журавель, с. 148-149]:

1. Заміна. У процесі перекладу заміні можуть піддаватися граматичні одиниці – форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку тощо.

2. Опущення. Під час перекладу опущенню піддаються найчастіше слова, які є семантично надлишковими, із погляду їхнього смислового змісту.

3. Додавання. Як лексичні, так і граматичні трансформації нерідко вимагають внесення додаткових слів. Введення додаткових слів зумовлюється низкою причин: відмінностями в структурі речення і тим, що стисліші англійські речення вимагають в українській мові розгорнутішого вираження думки [Там само].

Під час передачі стилістичних засобів, таких як: метафора, каламбур, уособлення, епітет іншою мовою, перекладачеві необхідно зрозуміти, чи слід зробити прямий переклад, чи замінити його. Вирішити, чи буде сенс донесено до читача в разі заміни або прямого перекладу.

Стилістичний аспект перекладу необхідний перекладачеві, без нього не міг і не може вийти гарний, адекватний переклад. Уміння правильно передавати стилістичні фігури мови визначає професійного та компетентного перекладача.

1.3. Специфіка індивідуального стилю німецькомовного письменника Ф. Кафки, роль авторського художнього досвіду у світовій літературі ХХ століття

Франц Кафка (1883 -1924) прожив коротке, але насичене життя. Його творча спадщина, яку він сам хотів спалити, становить для сьогоденішнього світу неабияку цінність і велику загадку, над якою ламають розуми цілі покоління науковців. Цікаво, що за життя Кафка мало друкував свої твори, хоча в щоденниках писав, що бачив сенс свого життя винятково в письменництві. Колеги-літератори високо цінували його талант, але він не мав популярності в широкій публіки.

Природа прози Кафки допускає різні тлумачення і критики відносять його твори в різні літературні школи. Деякі звинувачували його в спотворенні реальності, тоді як інші стверджували, що він критикував капіталізм. Безнадійність і безглуздість, характерні для його творів, вважаються ілюстрацією екзистенціалізму. Деякі книги Кафки перебувають під впливом експресіоністського руху, хоча більша частина його літературних творів була пов'язана з експериментальним модерністським жанром.

Для Кафки було природно уявити неможливу ситуацію, таку як перетворення людини на комаху в Первтіленні, і розробити історію звідти з чарівним реалізмом і надзвичайною увагою до деталей. Стиль, здається, засновує історію в реальності, відсіваючи ймовірність того, що вона була мрією, і все ж сама історія неможлива.

Спроби дослідників зарахувати Кафку до якогось літературного напрямку не досягли успіху. Підходи до його творчості з погляду психології, теології, філософії давали змогу лише висвітлити одну зі сторін його багатогранної натури [Самощук]. Дослідники часто зближували Кафку з експресіоністами. Він так само, як представники експресіонізму, руйнував своєю творчістю традиційні уявлення та структури. У його творах

простежується відчуття ворожості бездушного, бюрократизованого світу. Однак його мова являє собою повну протилежність мові експресіонізму. Інші вчені вважають, що Франц Кафка стикається з літературою абсурду, проте вони визнають, що Кафка набагато глибший і філософічніший за авторів абсурду [Самощук].

На Заході Кафка здобув популярність лише після Другої світової війни, відповідно вже задовго після своєї смерті. Сьогодні також увага інтерпретаторів не згасає до його творів. У чому секрет такої популярності відповісти точно не може ніхто. Категоричне небажання автора показувати свої твори широкому загалу тільки підігриває інтерес до його творчості.

Збереженою багатою спадщиною Франца Кафки ми зобов'язані його другу Макс Броду, якому сам Кафка заповідав спалити всі шедеври, що залишилися після нього. Сьогодні Франца Кафку можна з упевненістю назвати одним із найвідоміших письменників світу.

Щоб найповніше та найоб'єктивніше оцінити роль Кафки в літературі, необхідно звернутися до його життя, до умов, у яких з'являлися на світ шедеври. Франц Кафка народився в Празі третього липня 1883 року. Його родина чеського походження. Франц відвідував німецьку школу і виховувався як німець. Уже в більш старшому віці він за власним бажанням близько познайомився з чеською культурою. Також великий вплив на Франца мало його єврейське оточення. Кафку не можна зарахувати ні до австрійської, ні до німецької, ні до чеської літератури. У нього не було міцних зв'язків із чеською культурою, незважаючи на те, що він довгий час жив у Празі. Не був він пов'язаний і з німецькою культурою, хоча говорив і навчався німецькою мовою. Водночас він не був і "повністю євреєм". Однак цей письменник абсолютно точно належить і до німецької, і до чеської, і до австрійської культури, і навіть до європейської, і до світової.

Не можна переоцінити значення сім'ї для становлення письменника. Франц був першою дитиною в родині. Погано розвинений фізично, сором'язливий і хворобливий хлопчик становив різкий контраст щодо

свого погано освіченого, але дуже владного, добре розвиненого фізично батька. У "Листі до батька" Кафка пише таке: "Я – худий, слабкий, вузькогрудий, Ти – сильний, великий, широкоплечий". У зв'язку з цим батько зневажливо ставився до сина, вважаючи його негідним продовжувачем роду. Мати Франца була тихою, чарівною, розумною, але не дуже мудрою жінкою, як пише про неї друг Франца Макс Брод [Брод, 2003, с. 9]. Від матері Франц отримував недостатньо підтримки, щоб справлятися з тиском батька. Макс Брод наводить у своїй книзі уривки зі щоденника Франца, які свідчать про його непрості взаємини з батьком. У щоденнику Франц говорить про те, що батько часто розповідав про своє важке дитинство, але робив це в хвалькуватому і сварливому тоні. Він дорікав молодому поколінню, особливо своїм дітям, тим, що їм усе легко дається [Самошук]. Почуття провини перед сім'єю дуже гостро зміцнилося в Кафці ще з дитинства. Він важко переживав, що не виправдовує покладені на нього надії батька, який бачив майбутнє сина в юриспруденції та продовженні торгової справи.

Франц Кафка ріс неприкаяною, заляканою дитиною. На кожному іспиті він чекав, що обов'язково провалиться, але цього не траплялося – він незмінно опинявся серед найкращих. Після закінчення Німецького університету в Празі Кафка вступив на службу в товариство зі страхування робітників від нещасного випадку, і добре там проявляв себе. У спілкуванні з колегами і друзями Франц не був затиснутий або скутий. Він був веселий, емоційний, добрий, уважний, із почуттям гумору. Він робив багато поїздок зі своїми друзями і поодинці в Європу. Можна з упевненістю сказати, що Кафка аж ніяк не був самотником, він вів звичайне для інтелігента життя.

Франц Кафка почав писати ще в гімназії, а в наступні роки служби приділяв творчість майже весь вільний час. Він писав у вільний від роботи час і ночами, що негативно позначилося на його крихкому здоров'ї, призводячи до безсоння і нервових зривів. Писав Кафка важко, намагаючись якомога влучно та точно втілити в слові свій стан. У його розпорядженні

була тільки канцелярська мова, позбавлена теплоти, і за допомогою неї Кафка прагнув висловити свої почуття.

Цікаво, що Франц Кафка тричі укладав заручини, але жодного разу не був одружений. У сімейному житті він бачив загрозу, яка відвернула б його від творчої роботи. Сім'я, дім, діти незмінно тягнули б його геть від піднесених сфер, до яких його нестримно тягнуло все свідоме життя. Кафка мріяв створити сім'ю, стати "нормальним членом суспільства", але страх перед обставинами, що були пов'язані з цим, перемагав, і породжував у ньому почуття провини за свою неспроможність [Самощук].

Франц Кафка – це натура, яка болісно переживає свою нездатність налагодити благодатний контакт із навколишнім світом. Однак провину за індивідуальні страждання він не перекладає на зовнішній світ. Він чітко бачить недосконалість світу і зображує вади суспільства у всій красі, але при цьому визнає, що проблема в самій людині. Якщо пред'являти рахунок життю, то потрібно починати з себе.

Виправдання своєї нездатності до життя жорстокістю зовнішнього світу він вважає занадто легким рішенням, тому висуває високі вимоги безпосередньо до людини [Там само].

Мову Франца Кафки часто називають сухою. У ній немає великої кількості виразних засобів. Його жорстка, позбавлена метафор і тропів, проза найповніше виражає абсурдність буття через відтворення фантазмагоричних подій. Кафка вміло реалізує метафори, чий переносний зміст уже стерся. Він матеріалізує саму абсурдність, незбагненність ситуації. Оповідна манера Франца Кафки характеризується надзвичайною увагою до деталей, прагненням до максимально точного передання думки. У його творах фігурує метафора "кошмарний сон". Він будує свої твори за принципом оформлення сну. Це проявляється в алогічності, неправдоподібності описуваних подій. Герой несподівано зустрічає людей, яких тут не повинно бути. Розвиток ситуації, зв'язок предметів один з одним здаються

абсурдними і неможливими в реальному житті. Але в Кафки абсурд починається часто тоді, коли людина прокидається.

Наприклад, "Процес" і "Перевтілення" починаються саме з пробудження головного героя. Таким чином, Кафка показує абсурдність реального світу, життя людини в цьому світі.

Оскільки період плідної творчості Франца Кафки припадає на кінець 19 і початок 20 століття, його заведено відносити до модернізму. Модернізм – це термін, використовуваний для позначення нових явищ у мистецтві 20 століття. У його русло влилися течії, що виникли на початку століття, – експресіонізм, кубізм, сюрреалізм, футуризм тощо. Творчість письменників-модерністів відображає їхнє нове мистецьке мислення, що виникло під впливом змін у суспільному та соціальному житті. Письменники модернізму шукають нові способи вираження думок, вони сміливо експериментують із засобами, створеними своїми попередниками, і створюють нові.

Творчість німецькомовних письменників першої половини 20 століття пронизана відчуттям кризи культури, це посилювалося соціальними потрясіннями в Європі. Відчуття розпаду притаманне не тільки німецькомовним письменникам, але для них воно було особливо відчутним через руйнування Австро-Угорської імперії. Кафка вступив у літературу напередодні першої світової війни. Ці та подальші події справили на нього вплив, як і на інших письменників його часу. Кафка привніс у літературу нового героя – знеособленого і переслідуваного страхом. Цей герой бігає в просторі вузьких вуличок, тісних горищ, заплутаних коридорів, втрачаючи людську подобу. Такий герой виражає певний емоційний стан, пов'язаний із відчуттям несвободи, залежності людини від незрозумілого їй і ворожого світу.

Г. Гессе так говорив про Кафку: "Ми вже тепер відчуваємо, що Кафка був самотнім, що пекельну безодню кризи духу і всього життя, у яку ми занурилися, він пережив до нас, виносив у собі самому і втілював у творах, які ми в змозі зрозуміти лише зараз". [Гессе, с.9].

"Перевтілення" і "Вирок" Франца Кафки вважають творами малої форми (або малою прозою). До творів малої форми належать казки, алегорії, притчі, легенди, короткі нариси, оповідання, новели. Оповідання Ф. Кафки ведеться в традиції новели. Новела в її специфічному німецькому прояві – найсуворіша з форм оповіді в прозі. І все ж її неможливо визначити однозначно. За Словником української мови, новела – це невеликий розповідний художній твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом [СУМ, Т.5. 1974. С. 433].

Новела – це "історія поза історією", вона послідовно розповідає дивовижні події, які відбуваються за межею звичайного людського розпорядку і приписів.

До основних художніх прийомів, що використовуються в новелі, належить увесь перелік засобів мистецтва оповіді, мовні засоби (наприклад, лаконічне, метафоричне або іронічне мовлення), комізм, епентеза та багато іншого. Багато з цих засобів помітні в мовленні, і тому легко впізнавані. До більш витончених прийомів відносять: називання персонажів з умислом ("absichtsvolle Namengebung" – 'навмисне іменування'), натяки, навантаження певних предметів і зображень смислом ("symbolische Aufladung" – 'символізм') [Федосій, С. 227].

На століття Франца Кафки припав період становлення мистецтва експресіонізму – яскравого, кричущого, протестувального. Сам же Кафка був скромним за своєю натурою. Він увійшов у німецькомовну літературу неголосно, без всяких претензій. Усе ж деякі особливості його творчості дають змогу порівнювати його з експресіоністами, наприклад: умовність, просторово-часової організації, узагальненість характеристик персонажів, ірраціоналізм в інтерпретації світу і людини [Денисюк С. 6–7.]. Однак експресіоністи, які голосно кричали, залишилися лише в історії літератури, не стали складовою частиною літературного процесу 20

століття, а тихий Кафка виявився одним із найбільш визнаних європейських письменників 20 століття.

Франц Кафка зумів створити вигадані світи, в яких персонажі намагаються зрозуміти "жахливий світ". Стиль письма Кафки здається простим і зрозумілим, але він сповнений філософських міркувань про безглуздість життя. Іноді щоб зрозуміти суть його творів, недостатньо прочитати їх лише один раз. Існує термін "кафкеск" (запровадив Фредерік Карл, 1991 р.), він відноситься до його стилю, до стилю, в якому він писав. Також цей термін розглядається багатьма як синонім слова "сюрреалістичний". Сюрреалізм (фр. *surrealisme* — «надреалізм») — напрям у мистецтві ХХ століття, якому властиві звернення до підсвідомих образів, звільнення від панування раціонального мислення, використання оптичних ілюзій та парадоксальне поєднання форм. Виник після Першої світової війни у Франції в 1920-і роки та активно розвивався до початку Другої світової війни.

Історії Кафки здебільшого дивні та жахливі. Більшість його оповідань є метафоричними, фокусуючись на природі духовності та абсурдності життя. Він занурює читачів у розуми своїх персонажів і досліджує їхню психологію та мотиви їхніх дій. Речення, здається, тривають доти, доки не настане несподіваний поворот подій. Його здатність зображати почуття так, щоб людина могла насправді відчувати те, що вона висловлює, — це справді геніально.

Кафка дав нам змогу побачити нову картину реальності: світ, де панує таємничість і незбагненні правилами — світ, який так природно ігнорує логіку, ми розуміємо, що у світі, створеному Ф. Кафкою, взагалі не існує поняття "логіка".

Висновок до розділу 1

Отже, художній переклад – це не тільки переклад мовних елементів, а й передача ідеї автора оригінального тексту, що функціонує в художній літературі та характеризується творчою спрямованістю діяльності. Основною його функцією виступає збереження естетичного впливу тексту на читача. Оскільки, художній переклад має особливості – він передбачає мовленнєву творчість перекладача, а це вимагає відповідного таланту. Художній переклад можна вважати мистецтвом, адже естетичний ефект тексту перекладу досягається копіткою творчою працею, що полягає у вдалому доборі та влучному застосуванні мовних засобів. Цей вид перекладу вимагає не тільки активної мовленнєвої діяльності, вишуканого художнього смаку перекладача, широкого світогляду, але й досконалого володіння як іноземними, так і рідною мовами.

Художній стиль – один з найдинамічніших функціональних стилів, що відбиває результати творчого розвитку конкретних індивідів на шляху до нового пізнання. Новизна та оригінальність вираження стають запорукою успішної комунікації в рамках художнього дискурсу. Автор художнього тексту не намагається привести його у відповідність до «законів жанру», а навпаки, вдається до таких художніх прийомів, які б зацікавили читача, привернули його увагу.

Використовуючи стилістичні засоби мови, які перекладаються, перекладач передає, насамперед, загальний зміст, дух твору, намагається поставити себе на місце автора й побачити те, що бачив той на власні очі, зберегти його оригінальний стиль.

Важливим, на наш погляд, є той факт, що до процесу перекладу необхідно підходити з урахуванням соціокультурних особливостей мови-оригіналу, мови-перекладу та мовної картини світу автора з метою

досягнення максимальної адекватності тексту та збереження його стилістичних особливостей. Ми переконалися, що перекладач має бути достатньо досвідченим, щоб зуміти перекласти опис почуттів, культурні нюанси, гумор та інші витончені елементи у творі.

Вважаємо важливим, що потрібно звернути особливу увагу на переклад стилістичних засобів, оскільки абсолютно неможливо знайти абсолютно ідентичні стилістичні засоби в різних мовах: творчий підхід, пошук максимально близьких за змістом еквівалентів стилістичних прийомів.

Виділяємо такі параметри адекватності перекладу змісту стилістичних засобів:

- передача семантичної інформації способом мови, що перекладає;
- передача емоційно-оціночної інформації;
- адекватність передачі експресивної інформації;
- адекватність передачі естетичної інформації.

Проте виявили такі прийоми, які неможливо передати стилістичними засобами іншої мови, тому необхідно компенсувати цю втрату під час перекладу. Йдеться про втрати і смислового, і стилістичного порядку, якщо під час перекладу не вдається передати стиль художнього тексту. У цьому разі, насамперед, необхідно зберегти експресивне значення слова чи словосполучення або відшкодувати цю втрату прийомом компенсації.

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НОВЕЛИ ФРАНЦА КАФКИ "ПЕРЕВТІЛЕННЯ"

2.1. Аналіз стилістичних засобів художнього тексту на прикладі оповідання Ф. Кафки "Die Verwandlung" / "Перевтілення"

Новела "Метаморфозис" (перетворення / перевтілення) Франца Кафки, опублікована 1915 року, розповідає про перетворення головного героя Грегора Замзи на таргана, після чого головний герой зіштовхується із серйозними проблемами у стосунках із сім'єю, а також на його роботі. Головному герою доводиться звикати до абсолютно нового, незвичного, іншого життя, в іншому тілі.

Розповідь складалася в атмосфері загострення стосунків Кафки з родиною через розрив із його нареченою. "Ви мені всі чужі, – сказав Кафка матері, спираючись на записи у щоденнику, – між нами тільки спорідненість по крові, але вона ні в чому не проявляється". У листі до батька нареченої він написав: "Наскільки я здатний судити про своє становище, я загину через службу, причому загину дуже скоро". Обидва ці мотиви – відчуження від сім'ї та загибель через службу – чітко простежуються в оповіданні "Перевтілення" Кафки. За всієї фантастичності сюжету (перетворення героя на жахливу комаху), тут присутня нещадна, фізіологічно правильна детальність описів. Поєднання картини страждань Грегора Замзи з панічним страхом сім'ї від його нового вигляду створює драматичний ефект такої сили, що навіть кава, яка ллється на килим із перекинутої чашки, раптом "набуває розмаху водоспаду". Зміна масштабів має в оповіданні велике значення, тому що разом із героєм перетворення зазнає весь навколишній світ.

Аналіз стилістичних засобів було проведено, використовуючи оригінальний текст новели та перекладний текст А. Савченко.

Трагічні протиріччя у внутрішньому світі героя, нерозв'язні конфлікти між суспільними й особистими інтересами персонажів знаходять своє відображення у творчості багатьох письменників. Відмінною рисою творчості Франца Кафки є його трагічний і песимістичний погляд надійсність, що відбувається.

Важливу роль у створенні трагічного ефекту в творі відіграють стилістичні засоби, що використовуються для підтримання трагічної мови письменника.

Автор описує, як Грегор прокидається одного ранку і розуміє, що він перетворився на комаху, схожу на таргана. Головний герой працює торговим представником, щоб дозволити своїй сестрі та батькам-інвалідам жити гідним і безтурботним життям, йому доводилося відшкодовувати борги батьків.

Замість того, щоб турбуватися про все, що трапилося з ним, Грегор переживає про те, як же він тепер зможе працювати, яким чином забезпечуватиме сім'ю, і як загалом показуватися їм на очі. На початку історії автор описує, де і ким працював головний герой. Грегор працював комівояжером і був дуже обов'язковим і відповідальним у виконанні своєї роботи. Нині ж, перебуваючи у вигляді таргана, він боїться візиту свого боса і думає, як би його переконати, що він досі в змозі працювати, адже всередині він залишився тією самою людиною. Між новим виглядом головного героя та описом його професії є певний зв'язок. Автор використовує каламбур, щоб показати цей зв'язок: "Es war eine Kreatur des Chefs, ohne Rückgrat und Verstand" [Kafka, 2007, с. 3], що в перекладі звучить як: "Це була подоба істоти, що належала босові, безхребетна і без розуму". З одного боку, Грегор буквально перетворився на безхребетну істоту. З іншого ж боку, вираз "ohne Rückgrat" – безхребетна істота "висловлює" його позицію в очах свого боса. Грегор має робити все, що наказує його начальник і змушений, очевидно, підкорятися його волі. Усі співробітники компанії – "безхарактерні", які працюють в умовах стресу в

інтересах свого керівника. Грегор також перебуває в цій постійній напрузі, і з часом його зовнішність адаптується до його роботи, його внутрішній стан вивернутий назовні.

Франц Кафка також використовує стилістичний прийом – гіпотаксис. Довгими реченнями Кафка викликає почуття розгубленості у читача. Наприклад: "Und ist es dann nicht so, – schloß die Mutter ganz leise, wie sie überhaupt fast flsterte, als wolle sie vermeiden, daß Gregor, dessen genauen Aufenthalt sie ja nicht kannte, auch nur den Klang der Stimme höre, denn daß er die Worte nicht verstand, davon war sie überzeugt, – und ist es nicht so, als ob wir durch die Entfernung der Möbel zeigten, daß wir jede Hoffnung auf Besserung aufgeben und ihn rücksichtslos sich selbst überlassen?" [Kafka, 2007, с. 18] / "І хіба, – підсумувала мати зовсім тихо, хоча вона й так говорила майже пошепки, наче не бажаючи, щоб Грегор, місцеперебування якого вона не знала, почув бодай звук її голосу, а в тому, що слів він не розуміє, вона не сумнівалася, – хіба, прибираючи меблі, ми не показуємо, що перестали сподіватися на якесь поліпшення й безжалісно надаємо його самому собі?" [Савченко].

Читання речень потребує більшої уваги. Плутанина в головах героїв, їхня тривога і втрата реальності, таким чином, передаються читачеві.

Можна сказати, що ця історія з перетворенням, загалом, є алегорією: "Als Gregor Samsa eines Morgens aus unruhigen Träumen erwachte, fand er sich in seinem Bett zu einem ungeheueren Ungeziefer verwandelt" [Kafka, 2007, с. 1] .

"Одного ранку, прокинувшись од неспокійного сну, Грегор Замза побачив, що він обернувся на страхітливую комаху" [Савченко, с. 1]. Перетворення Грегора на таргана можна розглянути як символічне, а не фактичне. Цілком можливо головний герой є паразитом у якомусь моральному чи психологічному сенсі. Цілком можливо, що його образ є непрямим вираженням його бажання звільнитися від обов'язків перед сім'єю та перед начальником.

Автор також використовує метафору, щоб надати більшого трагізму в описі життя героя, такий стиль є цілком характерним для Франца Кафки.

"...wenn nicht Gregor sich durch das Rumpelzeug wand und es in Bewegung brachte, zuerst gezwungen, weil kein sonstiger Platz zum Kriechen frei war, später aber mit wachsendem Vergnügen, obwohl er nach solchen Wanderungen, zum Sterben müde und traurig, wieder stundenlang sich nicht rührte" [Kafka, 2007, с. 25] / "...якщо Грегор, пробираючись крізь цей мотлох, не зрушував його з місця – спершу мимоволі, бо йому ніде було повзати, а потім із дедалі зростаючим задоволенням, хоча після таких мандрівок він годинами не міг рухатися від смертельної втоми й туги" [Савченко, с. 29].

У новелі письменник використовує епітет, за допомогою якого йому вдається надати історії ще більше драми, наприклад: "Sie öffnen nicht, sagte sich Gregor, befangen in irgendeiner unsinnigen Hoffnung" [Kafka, 2007, с. 5] / "Вони не відчиняють, – сказав собі Грегор, віддаючись якійсь шаленій надії" [Савченко, с. 5].

У наведеному прикладі, надаючи надії божевілля, автор наголошує на безвихідній ситуації, в якій опинився Грегор, перетворившись на комаху.

У новелі епітетів не так багато, але вони мимоволі загострюють увагу на найтрагічнішій подробиці: "...hatte er die Richtung falsch gewählt, schlug an den unteren Bettpfosten heftig an, und der brennende Schmerz, den er empfand, belehrte ihn, dass gerade der untere Teil seines Körpers augenblicklich vielleicht der empfindlichste war" [Kafka, 2007, с. 4] / "...він, взявши хибний напрямок, сильно вдарився об прутья ліжка, і пекучий біль дав йому зрозуміти, що нижня частина тулуба в нього зараз, імовірно, найчутливіша" [Савченко, с. 4]. У цьому прикладі, крім епітета, також уживається уособлення, у такий спосіб автор описує не тільки душевні муки героя, а й його фізичний біль і безсилля.

Так само можна навести такі приклади використання таких стилістичних прийомів, як уособлення: "Zwischen Gasse und Treppenhaus

entstand eine starke Zugluft, die Fenstervorhänge flogen auf, die Zeitungen auf dem Tische rauschten, einzelne Blätter wehten über den Boden hin" [Kafka, 2007, с. 11] / "Між вікном і сходовою кліткою утворився сильний протяг, фіранки злетіли, газети на столі зашурхотіли, кілька листків попливли по підлозі" [Савченко, с. 12]. У цьому прикладі уособлення показує душевний стан головного героя, усередині він відчувається так само загубленим, у його серці вирують біль, образа і занепокоєння.

Для характеристики героїв і розкриття їхнього не тільки зовнішнього, а й внутрішнього вигляду, автор використовує порівняння: "Unerbittlich dr?ngte der Vater und stie? Zischlaute aus, wie ein Wilder" [Kafka, 2007, с. 11] / "Батько неблаганно наступав, видаючи, як дикуна, шиплячі звуки" [Савченко, с. 12].

Наведений вище приклад демонструє безмежну владу батька головного героя, якого автор порівнює з дикуном. Тим самим у Грегора посилюється почуття страху перед батьком, викликаючи трагічний настрій у читача.

Також не можна залишити поза увагою такі випадки вживання порівняння, які автор використовує для опису ставлення родини до Грегора: "Aber als bereue sie ihr Benehmen, öffnetе sie die Tür sofort wieder und trat, als sei sie bei einem Schwerkranken oder gar bei einem Fremden, auf den Fußspitzen herein" [Kafka, 2007, с. 13] "Але немов розкаявшись у своїй поведінці, вона негайно ж відчинила двері знову і навшпиньки, як до тяжкохворого або навіть як до стороннього, увійшла до кімнати" [Савченко, с. 14].

Порівняння Грегора з тяжкохворим або зовсім зі стороннім, показує, що він став у прямому сенсі "тягарем" для своєї родини. Вони не бачать у ньому користі тепер, коли він не заробляє гроші і не може забезпечити свою сім'ю.

У наступному прикладі автор посилює трагічність життя головного героя, використовуючи порівняння: "Und wenn nun auch Gregor durch seine Wunde an Beweglichkeit wahrscheinlich für immer verloren hatte und vorläufig zur Durchquerung seines Zimmers wie ein alter Invalide lange, lange Minuten brauchte..." [Kafka, 2007, с. 22] "Через свою рану Грегор назавжди, ймовірно,

втрапив колишню рухливість, і тепер, щоб перетнути кімнату, йому, як старому інвалідові, було потрібно кілька довгих-довгих хвилин..." [Савченко, с. 25].

Якщо раніше тільки сім'я сприймала Грегора як "тягар", безпорадного, чи навіть зайвого, то зараз і сам головний герой відчуває свою нікчемність. Порівняння та опис його фізичних проблем також можна віднести до його душевного стану, коли Грегор починає втрачати надію.

З наведених прикладів стає зрозуміло, що характер порівнянь не зводиться до примітивного пояснення. Використовуючи такий засіб виразності як порівняння, автор прагне внести у відображення дійсності те трагічне світосприйняття, що притаманне письменникові.

Для посилення трагічного ефекту автор використовує прийом гіпербола: "Gregor fühlte sich tatsächlich, abgesehen von einer nach dem langen Schlaf wirklich überflüssigen Schläfrigkeit, ganz wohl und hatte sogar einen besonders kräftigen Hunger" [Kafka, 2007, с. 3] / "Якщо не брати до уваги сонливості, справді дивної після такого тривалого сну, Грегор і справді почувався чудово і був навіть до біса голодний" [Савченко, с. 3].

"Fast hätte er vor Freude gelacht, denn er hatte noch größeren Hunger, als am Morgen, und gleich tauchte er seinen Kopf fast bis über die Augen in die Milch hinein" [Kafka, 2007, с. 12] / "Він ледь не засміявся від радості, бо їсти йому хотілося ще сильніше, ніж уранці, і занурив голову в молоко майже по самісінькі очі"[Савченко, с. 13].

У двох наведених прикладах використання автором гіперболи спостерігаємо, як письменник підкреслює гостре відчуття голоду головного героя. Однак голод Грегора пов'язаний не тільки зі звичним нам поняттям цього відчуття. Це душевний голод, і він невгамовний. Головний герой так само "голодний" у спілкуванні зі своїми рідними, він хоче нарешті поговорити з родиною. Йому залишається тільки спостерігати збоку, та так, щоб його не помітили.

У поодиноких випадках представлені приклади з таким стилістичним прийомом, як оксюморон.

Оксíморóн, оксюморóн (лат. *oxymoron* від грец. ὀξύμωρον — «дотепно-безглузде») — літературно-поетичний прийом, що полягає у поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, які разом дають нове уявлення [СУМ, 23]. "Komm, Grete, auf ein Weilchen zu uns herein, – sagte Frau Samsa mit einem wehmütigen Lächeln, und Grete ging, nicht ohne nach der Leiche zurückzusehen, hinter den Eltern in das Schlafzimmer" [Kafka, 2007, с. 30] "Зайди на хвильку до нас, Грето, — мовила пані Замза, сумно всміхаючись, і Грета, усе ще озираючись на тіло, пішла за батьками до їхньої спальні" [Сачук, с. 10]. Наведений приклад передає настрій матері головного героя, яка дізналася про смерть свого сина. Трагізм ситуації полягає в тому, що смерть Грегора для сім'ї була звільненням від тягот догляду за ненависним їм сином.

Крім уже названих прийомів у тексті твору міститься фразеологізм, який автор використовує саме в трагічному плані: "Wenn nur nicht dieses unerträgliche unerträgliche Zischen des Vaters gewesen wäre! Gregor verlor darüber ganz den Kopf" [Kafka, 2007, с. 11] / "Якби тільки не це нестерпне шипіння батька! Через нього Грегор зовсім втрачав голову" [Савченко, с. 9].

Цей стилістичний прийом показує страх головного героя перед батьком. Його дії вводять його в оману, адже батько ніяк не хоче змиритися з тим, що його син тепер чудовисько. Саме це й змушує Грегора "втратити голову".

Автор використовує стилістичний прийом – антитезу лише один раз. Антитеза – це протиставлення двох слів або словосполучень, протилежних за своїм змістом. Наприклад: "Ah! – rief er gleich beim Eintritt in einem Tone, als sei er gleichzeitig wütend und froh" [Kafka, с. 21] "А! – вигукнув він, тільки-но ввійшов, таким тоном, ніби він був і злий, і щасливий водночас" [Савченко, с. 23]. В цьому випадку антитеза показує невизначений стан батька. Попри те, що Грегор лише намагається пом'якшити батька, йому щоразу доводиться

стикатися з нерозумінням з боку сім'ї. Головний герой не розуміє їхню реакцію та наміри.

Таким чином, Ф. Кафка у своїй новелі "Перевтілення" використовує практично всі можливі шляхи для відображення трагізму в тексті, а саме: гіпотаксис, алегорію, метафору, уособлення, епітет, порівняння, оксюморон, гіперболу, каламбур, фразеологізм та антитезу. У результаті чого, бездоганність стилістичної манери автора, яка відображає трагічний і песимістичний погляд на людину як на жертву долі, підвищує художню цінність цього твору.

2.2. Особливості перекладу стилістичних прийомів у тексті новели Ф. Кафки "Die Verwandlung" / "The Metamorphosis" з німецької та англійської мов українською в зіставному аспекті

Проведений аналіз покаже, наскільки можуть відрізнятися переклади українською мовою одного й того самого речення німецькою та англійською мовами.

У першому реченні використовується стилістичний прийом, де важлива частина речення розміщена в кінці. Такий прийом допомагає автору зацікавити та повністю захопити увагу читача.

Приклад 1

"Als Gregor Samsa eines Morgens aus unruhigen Träumen erwachte, fand er sich in seinem Bett zu einem ungeheueren Ungeziefer verwandelt"[Kafka, 1915, с. 2].

"Одного ранку, прокинувшись од неспокійного сну, Грегор Замза побачив, що він обернувся на страхітливую комаху " [Самчук, с. 1].

" One morning, as Gregor Samsa was waking up from anxious dreams, he discovered that in bed he had been changed into a monstrous vermin " [Muir, с. 2].

Переклад звучить так – 'Одного ранку Грегор Замза, прокинувшись від важкого сну, виявив, що перетворився на гігантську комаху'.

Під час перекладу цього речення українською та англійською мовами, перекладачі Анна Савченко і Мюїр змогли зберегти ефект емоційної напруженості, шляхом розташування дієслова "перетворився" ближче до кінця речення.

Подання Мюїра досягає більшого ступеня формальної еквівалентності, копіюючи синтаксичну структуру вихідного тексту – за винятком необхідної зміни положення дієслова "перетворився". Анна Савченко, можливо, наголошує на важливості часу протягом усієї роботи. Перекладач починає з перекладу часу доби, коли відбувається перетворення, тим самим змінюючи

структуру речення, унаслідок чого його подання формально нееквівалентне структурі оригіналу.

Приклад 2

"Haben Sie auch nur ein Wort verstanden? – fragte der Prokurist die Eltern, "er macht sich doch wohl nicht einen Narren aus uns?" "Um Gottes willen, – rief die Mutter schon unter Weinen, – er ist vielleicht schwer krank, und wir quälen ihn. Grete! Grete!" schrie sie dann. "Mutter?" rief die Schwester von der anderen Seite. Sie verständigten sich durch Gregors Zimmer.

"Du musst augenblicklich zum Arzt. Gregor ist krank. Rasch um den Arzt. Hast du Gregor jetzt reden hören?" "Das war eine Tierstimme", sagte der Prokurist, auffallend leise gegenüber dem Schreien der Mutter"[Kafka, 1915, с. 7].

" — Чи зрозуміли ви хоча б одне слово? — запитав він батьків. — Чи не знущається він з нас?

— Боже збав, — вигукнула мати, уся в сльозах, — може бути, що він тяжко захворів, а ми його мучимо, Грето! Грето! — вигукнула вона потім.

— Мамо? — озвалася сестра з іншого боку.

— Негайно йди до лікаря. Грегор захворів. Скоріше по лікаря. Ти чула, як говорив Грегор?

— Це був голос тварини, — сказав керуючий, сказав вражаюче тихо у порівнянні з криками матері" [Савченко, с. 5].

"Did you understand a single word?" the manager asked the parents, "Is he playing the fool with us?" "For God's sake," cried the mother already in tears, "perhaps he's very ill and we're upsetting him. Grete! Grete!" she yelled at that point. "Mother?" called the sister from the other side. They were making themselves understood through Gregor's room. "You must go to the doctor right away. Gregor is sick. Hurry to the doctor. Have you heard Gregor speak yet?" "That was an animal's voice," said the manager, remarkably quietly in comparison to the mother's cries. "Anna! Anna!" yelled the father through the hall into the kitchen, clapping his hands, "fetch a locksmith right away!" The two young women were already running through the hall with swishing skirts—how had his

sister dressed herself so quickly?—and yanked open the doors of the apartment. One couldn't hear the doors closing at all. They probably had left them open, as is customary in an apartment where a huge misfortune has taken place [Muir, с. 10].

"Ви зрозуміли хоч одне слово?" – запитав менеджер у батьків. "Він що, дурить нас?" "Заради Бога, - вигукнула мати, вже в сльозах, – можливо, він дуже хворий, а ми його засмучуємо. Грете! Грете!" – кричала вона в цей момент. "Мамо?" – покликала сестра з іншого боку. Вони намагалися порозумітися через кімнату Грегора. "Ти повинна негайно піти до лікаря. Грегор захворів. Поспішай до лікаря. Ви вже чули, як Грегор говорив?" "Це був голос тварини," сказав менеджер, напрочуд тихо порівняно з криками матері.

Це перший із ключових моментів в оповіданні. У цьому незвичайному діалозі мати спантеличена і вражена такою поведінкою Грегора. Менеджер, який, вочевидь, теж намагався зрозуміти причину такої поведінки, помітив, що голос Грегора звучить не зовсім звичайно, він порівняв його з голосом тварини. Саме порівняння дає змогу читачам мати повне уявлення про ситуацію. Зміст перекладу Мюїра англійською та перекладу Анни Савченко українською мають деякі відмінності.

Переклад Мюїра еквівалентний оригіналу, його переклад дослівний. За винятком перекладу виразу "Tierstimme" (голос тварини) – "no human voice" (не людський голос). Переклад порівняння "тваринний голос" як "не людський голос" викликає у читачів відчуття невизначеності. [Hubel, 2005, с. 46].

Приклад 3

"Der Vater ballte mit feindseligem Ausdruck die Faust, als wolle er Gregor in sein Zimmer zurückstoßen, sah sich dann unsicher im Wohnzimmer um, beschattete dann mit den Händen die Augen und weinte, da? sich seine mächtige Brust schüttelte"[Kafka, с. 9].

"Батько загрозово стиснув кулак, немов бажаючи виштовхнути Грегора в його кімнату, потім нерішуче озирнувся у вітальню, заплющив руками очі й заплакав, і могутні його груди здригалися" [Савченко, с. 9].

"The father clenched his fist with a hostile expression, as if he wanted to push Gregor back into his room, then looked around the living room uncertainly, then shaded his eyes with his hands and cried, till his great chest heaved"[Muir, с. 11].

Переклад – "Батько стиснув кулак з ворожим виразом, ніби хотів заштовхати Грегора назад у кімнату, потім невпевнено оглянув вітальню, потім затулив очі руками і заплакав, трясучи могутніми грудьми".

А. Савченко зробив прямий переклад метафори "seine möchtige Brust schüttelte" – "могутні його груди здригалися", тоді як Мюїр віддав перевагу перекладенню як "till his great chest heaved" (поки його широкі груди не піднялися). Варіант дослівного перекладу А. Савченко описує стан батька набагато емоційніше.

Приклад 4

"Seine vielen, im Vergleich zu seinem sonstigen Umfang kläglich dünnen Beine flimmerten ihm hilflos vor den Augen"[Kafka, с. 2].

"Його численні, жалюгідно тонкі порівняно з рештою тіла ніжки безпомічно копошилися в нього перед очима"[Савченко, с. 2].

"His many legs, pitifully thin compared to his usual girth, flickered helplessly before his eyes" [Muir, с. 2].

'Його численні лапи, мізерно тонкі порівняно з тілом, безпорадно махали перед обличчям'.

Значення слова "flimmerten" – лапки миготіли, мерехтіли. Під час перекладу уособлення в даному прикладі А. Савченко і Мюїр, незважаючи на деякі відмінності, змогли передати стилістичний прийом з оригіналу. Дієслово "waved" у перекладі "махали", і "копошилися" – у варіанті перекладу А. Савченко, вносять більше конкретики, не змінюючи при цьому саму суть.

Приклад 5

"Das ist jemand aus dem Geschäft, sagte er sich und erstarrte fast, während seine Beinchen nur desto eiliger tanzten"[Kafka., с. 5].

"- Це хтось із фірми, – сказав він собі і майже застиг, але зате його ніжки заходили ще стрімкіше"[Савченко, с. 8].

" It's someone from the store, he said to himself and almost froze, while his little legs jiggged all the more hurriedly" [Muir, с. 6].

Це хтось із офісу, сказав він собі і майже завмер, а його маленькі ніжки затанцювали ще більш поспішно.

У цьому прикладі, до перекладу уособлення "seine Beinchen nur desto eiliger tanzten" Анна Савченко і Мюїр підійшли хоч і по-різному, але сенс при цьому сильно не змінився. Переклад А. Савченко "ніжки заходили ще стрімкіше" українською мовою передає ідею автора дещо в зміненому вигляді. Мюїр під час перекладу використав дієслово "jiggged" – танцювали, танцювали джигу, що ще більше створює враження, ніби лапки Грегора жили своїм життям. Таким чином, Мюїр чіткіше передав те, що мав на увазі автор.

Приклад 6

"Und während Gregor dies alles hastig ausstieß und kaum wußte, was er sprach, hatte er sich leicht, wohl infolge der im Bett bereits erlangten Übung, dem Kasten genähert und versuchte nun, an ihm sich aufzurichten" [Kafka, 1915, с. 7].

" І поки Грегор усе це поспішливо випалював, сам не знаючи, що він говорить, він легко — очевидно, наловчившись у ліжку, — наблизився до скрині і спробував, спираючись на неї, випрямиться на весь зріст" [Савченко, с. 12].

"And while Gregor was hastily spouting all this was tumbling out pell-mell what he was saying, he had easily approached the box, probably as a result of the exercise he had already gained in bed, and was now trying to stand up on it [Muir, с. 9].

І в той час як усі ці слова мимоволі сипалися з його рота, Грегор насили міг зрозуміти, про що він говорить, він швидко дістався до комода...!.

У прикладі перекладу гіперболи "hastig ausstieß und kaum wußte, was er sprach" (поспіхом вимовив, ледве розуміючи, що сказав) А. Савченкопереклав "усе це поспішно випалював", а Мюїр "all this was tumbling out pell-mell" - усі ці слова "сипалися". Використовуючи такі звороти, А. Савченко і Мюїр звертають більше уваги на розгублений стан Грегора, ніби слова самі виривалися з нього.

Приклад 7

"Ja, aber war es möglich, dieses möbelschätternde Läuten ruhig zu verschlafen?"[Kafka, с. 3].

"Але як можна було спокійно спати під цей шум, що стрясає меблі?"[Савченко, с. 4].

"Yes, but was it possible to sleep through this ear-splitting noise"[Muir, с. 3].

'Так, але чи було можливо спокійно спати з таким оглушливим шумом'.

Під час перекладу порівняння "möbelschätternde Läuten" (шум, що стрясає меблі) А. Савченко зробив прямий переклад, щоб повноцінно передати ідею автора. У випадку з перекладом Мюїр "ear-splitting noise" (оглушливий шум) загалом сенс залишається той самий, хоч і передається по-іншому. Незважаючи на те, що порівняння можна передавати різними способами, водночас зберігаючи сенс, пряме передання порівняння в цьому разі зробило б картину набагато повноціннішою. Через відмінності порівняння в перекладі стиль автора може губитися.

Такі приклади перекладів дають нам зрозуміти, що навіть незначні зміни під час перекладу стилістичних засобів додають у розповідь нові відтінки. Кожна мова, кожна культура бачить і передає все по-своєму, характерним тільки їй способом. Але змінюючи їх потрібно бути обережними, характер, стиль і дух автора має залишатися у творі.

Проте дуже часто трапляються абсолютно однакові передачі стилістичних прийомів під час перекладу. Розглянемо такі приклади:

Приклад 1

"Aber Herr Prokurist, – rief Gregor außer sich und vergaß in der Aufregung alles andere, ich mache ja sofort, augenblicklich auf" [Kafka, 7].

" Але, пане керуючий справами, — гублячи самовладання, вигукнув Грегор і від хвилювання забув про все інше, — я ж негайно, цієї ж хвилини відчиню" [Савченко, с. 11].

"But Mr. Manager," called Gregor, beside himself and, in his agitation, forgetting everything else, "I'm opening the door immediately, this very moment" [Muir, с. 9].

' "Але ж, пане директоре, - вигукнув Грегор, сам не свій і в хвилюванні забувши про все на світі, - я відчиняю двері негайно, в цю саму хвилину'.

Гіпербола "від хвилювання забув про все інше" - показує, наскільки Грегор був занепокоєний, від такої гнітючої ситуації ні про що інше думати він не міг.

Приклад 2

"Er war noch mit jener schwierigen Bewegung besch?ftigt und hatte nicht Zeit, auf anderes zu achten, da h?rte er schon den Prokuristen ein lautes "Oh!" aussto?en - es klang, wie wenn der Wind saust" [Kafka, с. 8].

"Він був ще зайнятий цим важким переміщенням і, поспішаючи, ні на що більше не звертав уваги, як раптом почув голосне "О!" керуючого — воно прозвучало, як свист вітру" [Савченко, с. 14].

"He was still preoccupied with this difficult movement and had no time to pay attention to anything else, when he heard the manager exclaim a loud "Oh!"— it sounded like the wind whistling" [Muir, 1971, с. 11].

'Він все ще був заклопотаний цим важким рухом і не мав часу звернути увагу на щось інше, коли почув, як менеджер вигукнув гучне "О!" - це було схоже на порив вітру'.

У цих прикладах порівняння здивованого зітхання начальника з поривом або зі свистом вітру показує страх Грегора перед ним. Для нього було нестерпно спостерігати за такою реакцією, викликаною його новим, жахливим виглядом. Зокрема, переклад порівняння "der Wind saust" як "a gust of wind" і "порив вітру" відповідно, відповідають загальній насиченій експресивності уривка.

Приклад 3

"Wie wäre es, wenn ich noch ein wenig weiterschliefe und alle Narrheiten vergäße, dachte er, aber das war gänzlich undurchführbar, denn er war gewöhnt, auf der rechten Seite zu schlafen, konnte sich aber in seinem gegenwärtigen Zustand nicht in diese Lage bringen"[Kafka, с. 2].

"Добре б ще трохи поспати і забути всю цю нісенітницю, - подумав він, але це було абсолютно нездійсненно, він звик спати на правому боці, а в теперішньому своєму стані він ніяк не міг прийняти цього положення"[Савченко, с. 2].

"Приклад 3

"How would it be if I slept a little longer and forgot all folly, he thought, but that was quite impracticable, for he was accustomed to sleeping on his right side, but could not put himself in that position in his present state"[Muir, с. 2].

'Як щодо того, щоб поспати довше і забути всю цю нісенітницю, - подумав він, - але цього не можна було зробити, тому що він звик спати на правому боці, а у своєму стані він не міг перевернутися'.

Іронія в цьому прикладі полягає в тому, що побачивши себе у вигляді жука, Грегор хоче заснути в надії на те, що прокинеться людиною. У ньому була надія, що все це відбувається уві сні, і саме його нове тіло заважало йому заснути і "забути цю нісенітницю".

Приклад 4

"Sein Zimmer, ein richtiges, nur etwas zu kleines Menschenzimmer, lag ruhig zwischen den vier wohlbekanntten Wänden" [Kafka, с. 2].

"Його кімната, справжня, хіба що занадто маленька, але звичайна кімната, мирно спочивала у своїх чотирьох добре знайомих стінах"[Савченко, с. 2].

" His room, a real human room, just a little too small, lay quietly between the four familiar walls" [Muir, с. 2].

' Його кімната, справжня людська кімната, тільки трохи замала, тихо лежала між чотирма знайомими стінами'.

Уособлення кімнати показує самотність головного героя. Ставши тарганом, усе неживе довкола стає для нього ближчим, адже тепер для своєї сім'ї він усього лише жук, у якого немає почуттів. У цей час його лапи і навіть його власна кімната стають для нього ніби живими, і це єдине, що "не покидає" його.

Роблячи висновки, можна сказати, що навіть незначні зміни під час перекладу стилістичних засобів додають у оповідання нові відтінки, навіть можливо змінять його кардинально. Кожна мова, кожна культура бачить і передає все по-своєму, характерним тільки їй способом. Але змінюючи їх, потрібно бути обережними, характер, стиль і дух автора має зберігатися у творі. Однак, не можна сказати, що зміна стилістичних засобів під час перекладу або зовсім їхнє опущення є поганим чи добрим, найголовнішим завжди залишається передача сенсу. Але вміння знайти еквіваленти мовою перекладу допоможе точніше передати ідею автора.

На основі зіставного аналізу, відсоткове співвідношення стилістичних прийомів німецькою мовою виглядає таким чином: порівняння, уособлення - по 23%; гіпербола - 14%; метафора, епітет - по 8%; каламбур, алегорія, іронія, фразеологізм, оксюморон, антитеза - по 4%.

Англійською мовою дані мають деякі відмінності від тексту оригіналу. Відсоткове співвідношення стилістичних прийомів англійською мовою в перекладі Е. Мюїра: уособлення - 28%; порівняння - 24%; гіпербола - 14%; епітет - 10%; каламбур, алегорія, метафора, іронія, фразеологізм, антитеза - по 4%.

Під час цього дослідження ми виявили, що стилістичними прийомами, які найяскравіше проявилися в новелі Ф. Кафки, є уособлення, порівняння і гіпербола. Такі стилістичні засоби допомагають автору "занурити" своїх читачів у події, що відбуваються у творі, і проживати все разом із головним героєм. Такі стилістичні прийоми, як гіпербола, оксюморон, метафора, порівняння, під час перекладу на англійську мову були замінені або опущені, через що авторський стиль і характер передалися не повним чином.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційного дослідження було здійснено лінгвістичний аналіз тексту твору Франца Кафки "Перевтілення" з метою виявлення стилістичних особливостей твору, що становлять характерні риси індивідуального авторського стилю. Також ми виявили процентне співвідношення стилістичних прийомів англійською та німецькою мовами. У результаті нашого аналізу було встановлено, що стилістичними прийомами, які найяскравіше проявилися у творі, є епітет, каламбур, порівняння, метафора, фразеологізми, гіпербола та уособлення. Такі стилістичні засоби "занурюють" читача в події, що відбуваються в творі, "оживляють" і від початку й до кінця викликають почуття співпереживання головному герою. Такі стилістичні прийоми, як гіпербола, оксюморон, метафора під час перекладу англійською мовою були замінені або опущені, через що авторський стиль і характер передалися не повним чином. Проведений порівняльний аналіз показав, наскільки можуть різнитися переклади А. Савченко з німецької на українську й авторський переклад з англійської мови одного й того самого речення. У результаті було визначено, що важливу роль у створенні трагічного ефекту в творі відіграють стилістичні засоби, що використовуються для підтримання трагічної мови письменника.

З метою визначення адекватності перекладу новели "Перевтілення" Франца Кафки українською мовою Анни Савченко та англійською Едвіном Мюїр, був проведений стилістичний аналіз-порівняння оригінального твору та перекладеного тексту, націленого на визначення естетичного ефекту, який справляють використані у творі стилістичні засоби.

Під час аналізу перекладу стилістичних засобів було виявлено деякі невідповідності, що призводять до ослаблення ефекту емоційного напруження, зокрема: недостатність експресивності слів – у перекладі було використано слова з менш яскравим семантичним забарвленням. У разі виявлення вдалого перекладу було зроблено спроби обґрунтувати адекватність вибору еквівалентів.

ВИСНОВКИ

У цій кваліфікаційній роботі здійснена спроба виокремити й проаналізувати особливості перекладу художнього тексту новели Ф. Кафки та специфіку передання стилістичних прийомів під час перекладу з англійської та німецької на українську мову в зіставному аспекті.

Перекладацька діяльність вимагає від філолога глибоких лінгвістичних знань теоретичного та практичного характеру. Робота над художнім текстом передбачає, що автор перекладу повинен володіти не тільки перекладацькою компетенцією, а й осмислювати реалії часу та дійсність у перекладеному тексті, спиратися на літературні традиції епохи.

Літературна творчість німецькомовного письменника Ф. Кафки (1883 - 1924 рр.), а саме його своєрідний мистецький досвід (екзистенціалістський аспект) привертає увагу великої кількості не лише молодих, а й досвідчених дослідників ХХ - початку ХХІ століть.

Його історії незвичайні, символізують дивність і вказують на абсурдність життя. Він заглиблюється в психологічний стан персонажа і характеризує химерну сторону своєї уяви та мислення. Йому чудово вдавалося володіти метафорою, порівнянням, уособленням та іншою безліччю стилістичних засобів. Хоча його твори були прості й прямолінійні, проте, він завжди плів павутину складності, і це було вкрай складно, але

важливо для розшифровки. Саме тому стилістичні особливості прози цього автора гідні нашого наукового дослідження.

Під час дослідження було здійснено лінгвістичний аналіз тексту твору Франца Кафки "Перевтілення" з метою виявлення стилістичних особливостей твору, що становлять характерні риси індивідуального авторського стилю. У результаті нашого аналізу та виявлення відсоткового співвідношення англійською та німецькою мовами було встановлено, що стилістичними прийомами, які найяскравіше проявилися у творі, є епітет, порівняння, метафора, фразеологізми, гіпербола та уособлення. Такі стилістичні засоби "занурюють" читача в події, що відбуваються у творі, "оживляють" і від початку й до кінця викликають почуття співпереживання головному герою. Такі стилістичні прийоми, як оксюморон, метафора і гіпербола під час передання англійською мовою були замінені або опущені, через що авторський стиль і характер передалися не повним чином.

Був проведений порівняльний аналіз перекладу тексту оригіналу новели "Die Verwandlung" на англійську в перекладі Мюір та українську мови в перекладі А. Савченко і з англійської мови на українську (авторський переклад).

У результаті зіставного аналізу тексту досліджуваного твору ми встановили, що фігури стилю можуть відтворюватися в перекладі. Однак, найчастіше, на нашу думку, особливості перекладу стилістичних прийомів твору проявляються за рахунок використання перекладацьких

трансформацій. І при цьому може відбуватися втрата образності вихідного тексту. Стверджуємо, що використання трансформацій під час перекладу потрібне для збереження емоційної значущості викладу і виконання функціональних завдань стилістичних засобів німецької, англійської та української мов. Найчастіше була використана перекладацька трансформація, під час перекладу стилістичних фігур німецької, англійської та української мов, заснованих на образності, заміна (однієї стилістичної фігури на іншу).

Твори Франца Кафки пронизані абсурдом і страхом перед зовнішнім світом, здатні повністю "занурити" читача у світ фантастики, де він стикається з чудернацькими або сюрреалістичними труднощами та незрозумілими соціальними бюрократичними силами.

Перспективою подальших досліджень може слугувати більш детальне дослідження специфіки перекладу стилістичних прийомів у новелі Ф.Кафки "Перевтілення" з німецької на англійську мову в зіставному аспекті.

Таким чином, ми дійшли висновків, що:

– стилістичними засобами, що найяскравіше проявилися у творі, є епітет, порівняння, каламбур, метафора, фразеологізм, гіпербола й уособлення;

– виявлені стилістичні прийоми емоційно впливають на читача, привертають його увагу, підвищують динамічність опису, не утруднюючи водночас сприйняття інформації та виокремлюючи значущі оповідні моменти;

– під час перекладу стилістичних засобів навіть незначні зміни додають в оповідання нові смислові відтінки і можуть кардинально змінити хід його оповіді, також важливо зберегти оригінальний стиль, характер і дух автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балюта Е.Г. Нова лексика та фразеологія англійської мови: структурносемантичні і функціональні параметри : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови”. Одеса, 2017. 20 с.
2. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад. Вінниця: Нова КНИГА, 2010. 232 с.
3. Березіна Р.С., Остапенко В.І. Основні методологічні принципи лінгвостилістичного аналізу художнього тексту. Кам’янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2014. 184 с.
4. Боднар А.Я. Взаємодія мовних і ментальних структур у формуванні національної самосвідомості. *Наукові записки*. Том 47. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2019. С. 58–68.
5. Гальчак Т.В. Переклад як процес і результат аналітико-синтетичної діяльності майбутнього перекладача у процесі навчання у виші. *Наукові записки*. Серія “Філологічна”. 2010. №16. С. 71– 76.
6. Дайненко Л.А. Основи перекладу. Київ: Ельга-Нікацентр. 2012. 203 с.
7. Денисюк І. Жанрові проблеми новелістики. Розвиток жанрів в українській літературі ХІХ – початку ХХ ст.: Зб. наук. пр. / Відпов. ред. М.Т. Яценко. К.: Наукова думка, 1986. С. 6–49.

8. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Вінниця: Нова книга, 2005. 224 с.
9. Дудик П.С. Стилiстика української мови.. Київ: Академія, 2009. 368 с.
10. Жуковська В.В. Основи теорії та практики стилістики англійської мови: Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 240 с.
11. Журавель Т.В. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2015. №19. С. 148–150.
12. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ: Академія, 2009. 264 с.
13. Єфімов Л.П., Ясінецька О.А. Стилiстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 240с.
14. Кальниченко О. А. Теорія перекладу. Харків: Вид-во НУА, Ч. 1, 2017.
15. Карабан В.І. Переклад англomовної літератури. Вінниця, Нова книга, 2005. 496 с.
16. Карабан В.І. Переклад з української мови на англійську. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
17. Кафка Ф. Перевтілення: збірка вибраних творів / Франц Кафка; переклад з нім. Анни Савченко. К.: О.К. Publishing, 2017. 160 с.

18. Кияк Т.Р. «Фальшиві друзі перекладача» як проблема міжкультурної комунікації. *Наукові записки*. Випуск 89 (1). Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. С. 17–20
19. Клименко Л.В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграціїю. *Літературознавчі студії*. 2015. № 1 (1). С. 228–235.
20. Крупа М.В. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 416 с.
21. Кобякова І.К. Механізми перекладу складних речень як мінімальної одиниці перекладу в англійській мові. The 4th International scientific and practical conference “Topical issues of the development of modern science” (December 11–13, 2019). Sofia : Publishing House “ACCENT”, 2019. С. 412–420.
22. Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна», № 51, 2015. С. 221–223.
23. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Вінниця, 2008. 512 с.
24. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) :. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.
25. Коптілов В.А. Теорія і практика перекладу. Київ: Вища школа, 2012. 267 с.

26. Линтвар О.М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2012. № 30. С. 144–147.
27. Лисиченко Л.А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. Київ: Академперіодика, 2014. № 5–6. С. 36–41.
28. Лобода В.А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019, № 43. Том 4. С.72–35.
29. Логвиненко О.М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект. *Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв*. Київ, 2014. Ч. 2. С. 117–122.
30. Лощенова І.Ф. Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2014. №3. С. 102– 105.
31. Мамрак А.В. Вступ до теорії перекладу. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 467 с.
32. Негрич Н.В. Вербалізація емоцій засобами фразеології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Філологія, 2016. №. 75. С. 174–179.
33. Особливості художнього перекладу: граматичний аспект: монографія. С.Ревуцька, Т.Жужгіна-Аллахвердян, В.Введенська,

С.Остапенко, Г. Удовіченко ; ДонНУЕТ. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. 116 с.

34. Остроушко О.А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою. *Філологічні студії. Лінгвістика і поетика тексту. №5. С. 201–208.*

35. Паров'як І.І. Емотивність художнього тексту у скопусі суміжних понять. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія Філологічна. 2014. №44. с. 13–19.*

36. Педан М.С. Особливості перекладу власних назв в художніх творах. Дніпродзержинськ, 2013 55 с.

37. Приймачок О.І. Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. РОЗДІЛ І. Слов'янська філологія. 10, 2018. С.118–124.*

38. Самощук О.П. Франс Кафка: психологічні особливості творчості письменника. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL. Volume 6 Issue 10 2020. С. 119-129.*

39. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.

40. Словник української мови: в 11 томах, 1970-1975.

41. Уманець Я.В. Засоби перекладу англійських антропонімів українською (за творами Моєма). *Науковий часопис НПУ імені М. П.*

Драгоманова. Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка. Київ, 2013. С. 260–265.

42. Федосій О.О. До проблеми ототожнення понять «новела» та «оповідання». *Наукові записки*. № 41. Літературознавство. С. 224-234.
<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5982/1/Feodosiy.pdf>

43. Чайковська Т.В. Труднощі художнього перекладу. Сучасні наукові дослідження 2006: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 20–28 лютого 2006 р. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. С. 25.

44. Чередниченко О.І. Про мову і переклад. Київ: Либідь, 2007. 248 с.

45. Чередниченко О. І. Теорія і практика перекладу. Київ: Либідь, 2005. 370 с

46. Швачко С. О. Об'єкти перекладознавства: монографія. Суми: Сумський державний університет, 2019. 222 с.

47. Шемуда М.Г. Граматичні трансформації при перекладі англomовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. URL : <https://bit.ly/3o5zPY9> (дата звернення: 10.08.2022).

48. Шемуда М.Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Серія: Філологічні науки. 2013. №1. С. 164–168.

49. Шулік С.В. Актуальні проблеми художнього перекладу. Перекладацькі інновації: матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Суми : СумДУ, 2015. С. 141–143.
50. Bijay K. D. A Handbook of Translation Studies. Atlantic Pu & Dist., 2015, 104 p.
51. Bijay Kumar Das. Handbook of Translation Studies Hardcover Published January 1, 2008.
52. Bradford T. Stull. The Elements of Figurative Language. London.: Prentice Hall, 2019. 421p.
53. Brinton J., Arnovick L. The English Language: A Linguistic History. Oxford: Oxford University Press, 2018. 640 p.
54. Brownlie S. Distinguishing Some Approaches to Translation Research. Th Issue of Interpretive Constraints. The Translator. Vol. 9(1), 2003. P. 39–64
55. Catford J.C. Linguistic Theory of Translation. Oxford, 2021. 230 p.
56. Erma Davis Banks and Keith Byerman, Translation Specifics. New York: Garland, 2019. 381 p.
57. Franz Kafka: The Metamorphosis, in the. Penal Colony, and Other Stories . Trans. Willa & Edwin. Muir. New York: Schocken Books Inc. 1971. P. 164.
58. Kafka F. Die Verwandlung. Diogenes.: Fischer Verlag. 2006. P. 112.

59. Gates H. L., Appiah K. A., eds., *Translation: Critical Perspectives Past and Present*. New York: Amistad Press, 2018. 268 p.
60. Gentzler E. *Contemporary Translation Theories*. London and New York: Routledge.2013. 183 p.
61. Katan David. *Translation Theory and Professional Practice: A Global Survey of the Great Divide*. *Hermes. Journal of Language and Communication Studies* № 42. 2019.
62. Snell-Hornby M. *The Turns of Translation Studies: New Paradigm of Shifting View points*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co.2017. 104 p.
63. Wales Katie. *A Dictionary of Stylistics*. 3 rd ed. London and New York: Routledge, 2021. 329 p.